

Muhoksen lukion toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024

Johdanto

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä.

Muhoksen lukiolla laaditaan toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma perustuen lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/86, muutettu lailla 232/2005) sekä yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014). Laissa määrättyinä velvoitteena on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskevan suunnitelman laatiminen oppilaitoksissa henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteistyönä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on sitouttaa henkilöstö ja opiskelijat yhteiseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden edistämiseen. Tämän suunnitelman on laatinut lukion opettaja Jenni Hautamäki.

Muhoksen lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä nimetään vuosittain. Työryhmä päivittää toiminnallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa ja seuraa suunnitelman toteutumista. Suunnitelma päivitetään kerran kolmessa vuodessa; seuraavan kerran vuonna 2027.

Tasa-arvolaki

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettuun lakiin (609/86, muutettu lailla 232/2005) lisättiin vuoden 2005 lain kokonaisuudistuksen yhteydessä säännös oppilaitosten tasa-arvosuunnittelusta. Säännöksen mukaan oppilaitosten on laadittava yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tähtäävä tasa-arvosuunnitelma (tasa-arvolain 6 b §). Oppilaitoksen tulee laatia myös henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma, jos henkilöstömäärä on säännöllisesti vähintään 30 työntekijää (tasa-arvolain 6 a §). Muhoksen lukiossa tämä työntekijämäärä ei täyty. Myös yhdenvertaisuuslakiin on kirjattu koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta (yhdenvertaisuuslaki 6 §).

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Näiden toimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Lain velvoite koskee myös lukioita. Muhoksen lukiossa nämä kaksi lain velvoittamaa suunnitelmaa on yhdistetty yhdeksi toiminnalliseksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaksi. Oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman laatimisen tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ennaltaehkäistä minkään henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella tapahtuvaa syrjintää.

Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma sisältää kartoituksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Kartoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvon toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä, opintosuorituksia arvioitaessa sekä toimenpiteisiin, joilla pyritään seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen perusteella tapahtuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. On selvitettävä, miten opiskelijat kokevat tasa-arvon toteutuneen omassa oppilaitoksessaan.

Tasa-arvolain mukaan tasa-arvosuunnitelma tulee laatia tai päivittää vähintään kerran kolmessa vuodessa. Muhoksen lukiossa suunnitelma päivitetään kerran kolmessa vuodessa. Suunnitelma tulee laatia yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa. Lukiossa tehdään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely, johon osallistuvat lukion opiskelijat (ja myös henkilöstö on osallistunut aiempiin kyselyihin). Kyselyn perusteella arvioidaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät kehityskohteet. Kevään 2017 kyselytutkimukseen vastasi yhteensä 79 henkilöä, joista 10 oli henkilökuntaan kuuluvien vastauksia ja 69 opiskelijoiden vastauksia. Vastaaajista 46 oli naisia ja 33 miehiä. Syksyllä 2020 kyselyyn vastasi yhteensä 142 henkilöä, joista 135 oli opiskelijoita ja 7 henkilökuntaan kuuluvia. Viimeisimpään kyselyyn, syksyllä 2023, vastasi yhteensä 147 opiskelijaa. Vastaaajista 70 oli miehiä ja 75 oli naisia, ja kaksi ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Kysely järjestettiin 17.10.23 koulupäivän aikana, ja siihen vastasivat kaikki ikäryhmät. Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Henkilökunta ei vastannut kyselyyn syksyllä 2023, sillä henkilöstömäärä on säännöllisesti alle 30.

Sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät kehityskohteet

Kohde	Tavoite	Keino	Tilanne keväällä 2017	Tilanne syksyllä 2020	Tilanne syksyllä 2023
Ainevalinnat	Sukupuolella ei ole vaikutusta valintoihin.	Opettajat kannustavat sukupuolesta riippumatta kaikkia oman aineensa opiskeluun.	Kyselyn perusteella tyttöjen ja poikien kannustukset sa eri aineiden opiskeluun ei ollut eroja.	Kyselyn perusteella tyttöjen ja poikien kannustukset sa eri aineiden opiskeluun ei ollut eroja.	Kyselyn perusteella tyttöjen ja poikien kannustukset sa eri aineiden opiskeluun ei ollut huomattavia eroja.

Opinto-ohjaus	Jatko-opintoihin ja ammatinvalintaan suhtaudutaan sukupuolineutraalisti.	Tyttöjä ja poikia kannustetaan myös perinteisesti toisen sukupuolen suosimille aloille.	Opinto-ohjauksessa ei havaittu eroja sukupuolten välillä.	Opinto-ohjaus koettiin yhdenvertaiseksi.	Suurin osa vastaajista samaa mieltä tai osittain samaa mieltä, että yhdenvertaisuus toteutuu opintojen ohjauksessa.
Opintosuorituksen arviointi	Opiskelijan sukupuoli tai mikään muukaan henkilöön liittyvä syy ei vaikuta arviointiin.	Opettajat ovat tietoisia mahdollisista tasa-arvo-ongelmista arvioinnissa ja tunnistavat ne omassa toiminnassaan.	Yli 90% oli samaa mieltä, mutta 9% vastaajista oli "osittain eri mieltä" väitteen kanssa.	Yli 95% oli samaa mieltä, mutta alle 4% vastaajista oli "osittain eri mieltä" väitteen kanssa.	85% mukaan sukupuoli ei vaikuta arviointiin, 19 opiskelijaa oli "osittain eri mieltä" väitteen kanssa.
Opiskelijoiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskäsitykset	Opiskelijoilla on laaja tietoisuus tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta.	Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä materiaaleja ja teemoja lisätään opetukseen.	Yli 50% vastaajista toivoi että opetuksessa ja oppimateriaaleissa olisi enemmän tietoa tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta.	Opetusaineistolta toivottiin yleisesti enemmän tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja suvaitsevaisuuteen liittyvää materiaalia.	Opetusaineistolta toivottiin yleisesti enemmän tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja suvaitsevaisuuteen liittyvää materiaalia.
Tasa-arvo opiskelijakunta toiminnassa	Opiskelijakunta toimii tasa-arvoisesti ja edistää tasa-arvoa.	Opiskelijakunta toteuttaa tasa-arvoa edistäviä projekteja.	Opiskelijakunnan toiminta koettiin tasa-arvoiseksi.	Opiskelijakunnan toiminta koettiin yleisesti tasa-arvoiseksi.	Opiskelijakunnan toiminta koettiin yleisesti tasa-arvoiseksi ja yhdenvertaiseksi.
Opetus on saavutettavaa ja esteetöntä	Lukio-opetuksessa otetaan huomioon erilaiset oppimisvaikeudet ja fyysiset vammat.	Opettajien tietoa esimerkiksi oppimisvaikeuksista lisätään ja tehdään yhteistyötä erityisopettajan kanssa.	33 % vastaajista oli eri mieltä seuraavan väitteen kanssa: "Liikuntarajoitteiset ja näkövammaiset voivat liikkua esteettä lukion tiloissa".	11 % vastaajista oli eri mieltä seuraavan väitteen kanssa: "Liikuntarajoitteiset ja näkövammaiset voivat liikkua esteettä lukion tiloissa".	79.5% vastaajista ovat täysin samaa mieltä tai osittain samaa mieltä, että "Liikuntarajoitteiset ja näkövammaiset voivat liikkua esteettä lukion tiloissa".

Häirintä ja kiusaaminen	Häirintää tai kiusaamista ei esiinny.	Häirintä- ja kiusaamistapa-ukset selvitetään ja ryhdytään heti toimenpiteisiin. Tilannetta seurataan pidemmällä aikavälillä.	Häirintää, kiusaamista tai syrjintää oli havainnut 15% vastaajista. Syyt olivat useimmiten henkilökohtaiset ominaisuudet ja mielipiteet.	Seksuaalista häirintää oli kokenut 9% vastaajista. Syyt olivat useimmiten henkilökohtaiset ominaisuudet. Syrjintää on kokenut 7%.	Seksuaalista häirintää on kokenut 4% vastaajista. Syrjintää on kokenut 2,7%, kun taas 10,9% on havainnut muiden kokevan syrjintää.
Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oppilaitos	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon opetuksessa ja kaikessa muussa toiminnassa.	Opettajat tunnistavat mahdolliset ongelmat opetuksessa. Nimetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta vastaava henkilö (rehtori tai vararehtori).	Muhoksen lukiota pidettiin hyvin tasa-arvoisena ja yhdenvertaisena oppilaitoksena	Muhoksen lukiota pidettiin kaiken kaikkiaan hyvin tasa-arvoisena ja yhdenvertaisena oppilaitoksena	Muhoksen lukiota pidettiin yleisesti tasa-arvoisena ja yhdenvertaisena oppilaitoksena
Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen opiskelijavalinnoissa	Sukupuoli tai muu henkilöön liittyvä syy ei ole opiskelijavalinnassa vaikuttava tekijä.	Opiskelijavalinnassa noudatetaan lukiolakia sekä opetusministeriön asetusta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa.	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutui hyvin opiskelijavalinnoissa	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutui hyvin opiskelijavalinnoissa	Yli 80% vastaajista oli täysin samaa mieltä (52%) tai osittain samaa mieltä (32%), että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutui opiskelijavalinnoissa.

Keskeiset tulokset ja toimenpiteet niiden pohjalta

Yleisesti ottaen tilanne Muhoksen lukiossa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta on kyselyn perusteella hyvä. On myös edistämiskohtia. Vastaajista 70 % toivoi, että opetuksessa ja käytössä olevassa opetusaineistossa käsiteltäisiin enemmän sukupuolten välistä tasa-arvoa, 74 % toivoi opetukseen enemmän asiaa ihmis- ja perusoikeuksista ja 78 % vastaajista toivoi, että opetuksessa käsiteltäisiin enemmän ihmisten välistä yleistä suvaitsevaisuutta. Myös aiempina vuosina vastaajat ovat toivoneet opetusaineistoon enemmän näitä aiheita käsiteltäviksi. Näihin asioihin on siis syytä jatkossa kiinnittää aktiivisesti huomiota paitsi opetuksessa ja opetusmateriaalien valinnassa, myös koulun muussa toiminnassa, kuten erikoispäivien teemojen valinnassa.

2,7% vastaajista koki kokeneensa syrjintää koulussa kuluneen lukuvuoden aikana. Syyksi havaittuun syrjintään vastaajat arvelivat useimmiten olevan henkilökohtaiset ominaisuudet ja mielipiteet. THL:n kouluterveyskyselyn mukaan 16,5 % pojista ja 25,1% tytöistä ovat kokeneet syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla. Muhoksen lukiossa pyritään ehkäisemään syrjintään mahdollisimman tehokkaasti esimerkiksi tutortoiminnan avulla sekä ryhmyttämällä opiskelijoita heti lukio-opintojen alussa. Henkilökunta tarttuu myös heti tietoonsa tulleisiin tapauksiin.

Seksuaalista häirintää esiintyy Muhoksen lukiolla vähän. Kyselyyn vastanneista 4% kertoi kokeneensa seksuaalista häirintää koulussa. Maanlaajuisesti THL:n kouluterveyskyselyn lukiolaisten vastausten mukaan 1,6% pojista ja 2,1 % tytöistä ovat kokeneet seksuaalista häirintää koulussa. On kuitenkin tärkeä huomioida, että THL:n kouluterveyskyselyn mukaan lukiolaisista tytöistä 36,9 % ja 6,1 % pojista ovat kokeneet seksuaalista häirintää puhelimesta tai internetissä, ja [Dagmar OY:n kyselyn](#) mukaan yhdeksän kymmenestä naisesta Suomessa on kokenut seksuaalista häirintää. Vaikka nämä tilastot eivät suoraan reflektoi Muhoksen lukion tilannetta, on hyvä tiedostaa yhteiskunnallinen konteksti myös oppilaitoksessa.

Laitinen ym. (2020) mukaan seksuaalista häirintää tulee ehkäistä varmistamalla, että opiskelijalla on kokemuksia arvokkuudesta, kuulluksi tulemisesta, turvallisuudesta, osallisuudesta ja mahdollisuudesta osallistua yhteisön hyvinvoinnin rakentamiseen muiden kanssa (14). Muhoksen lukiolla pyritään tähän henkilökunnan ja opiskelijoiden avoimella keskustelulla ja opetuksessa eri tavoilla. Kyselyn vastaajista suurin osa kokee, että opiskelijat ja henkilökunta ovat samanarvoisia keskenään Muhoksen lukiolla, joka luo pohjaa avoimelle, turvalliselle keskustelulle. Seksuaalista häirintää voi ehkäistä myös eri oppiaineissa käytävillä aiheilla. Esimerkiksi terveystiedossa käsitelty seksuaalikasvatus on tärkeä tapa ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää, kuten Laitinen ym. (2020) sanoo, "Parasta seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyä on lasten ja nuorten iänmukainen seksuaalikasvatus" (15).

Muhoksen lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus tilanne on selvästi hyvä. On silti tärkeää, että Muhoksen lukion henkilökunnan tietoisuutta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta kehitetään. Tietoisuutta voi lisätä opiskelijoiden kanssa keskustelun lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, THL:n valmistaman materiaalin "Sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus - Miksi ja Miten?" pohjalta esimerkiksi opettajien pajapäivänä tai lukion erikoispäivinä. On tärkeää, että opiskelijoita osallistetaan myös Muhoksen lukion tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseen esimerkiksi opettajien ja opiskelijoiden välisten keskustelujen kautta. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus edistää yleistä hyvinvointia.

Muhoksen lukion tavoitteena on olla kaikin puolin tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oppilaitos ja kannustaa ja tukea opiskelijoita sukupuolesta tai henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta. Kyselyn perusteella voidaan todeta, että yleinen ilmapiiri lukiossa on hyvä, sillä 82 % vastaajista oli täysin tai osittain sitä mieltä, että Muhoksen lukion ilmapiiri on innostava, ja 77 % totesi, että se tukee moninaisuutta. Vastaajilla oli myös mahdollisuus kommentoida vapaasti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta Muhoksen lukiossa kyselyn lopussa, ja usean vastaajan mukaan tilanne on hyvä.

Lähteet:

Laitinen ym. 2020. [Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa](#). Opetushallitus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023. [Kouluterveyskyselyn tulokset](#).

UN Women Suomi. 2023. [9/10 suomalaisesta naisesta on kokenut seksuaalista häirintää](#).